

the nature, direction and implementation tools]. *Visnyk MSU. Ekonomichni nauky*, vol. 14, no. 1 (2011): 107-112.

Tanklevska, N. S. *Finansova polityka staloho rozvytku ahrarynykh pidpriemstv Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka* [The financial policy of sustainable development of agricultural enterprises of Ukraine: Theory, Methodology, Practice]. Kherson: Ailant, 2010.

Vinnyk, T. A. "Finansova polityka ta ii vplyv na finansovyi potentsial Ukrainy" [Fiscal policy and its impact on the financial potential of Ukraine]. *Nauka i ekonomika*, vol. 1, no. 4 (28) (2012): 14-17.

Vakhovych, I. M. *Finansova polityka staloho rozvytku rehionu: metodolohiia formuvannia ta mekhanizmy realizatsii* [The financial policy of sustainable development: methodology development and implementation mechanisms]. Lutsk: Nadstyr'ia, 2007.

Vatulyov, A. "Finansova polityka krain iz transformatsiinoiu ekonomikoiu" [Fiscal policy in countries with economies in transition]. *Visnyk KNTEU*, no. 6 (2011): 55-64.

Yurii, S. I. *Finansy* [Finance]. Kyiv: Znannia, 2008.

Yukhymenko, P. I., Fedosov, V. M., and Lazebnyk, L. L. *Teoriia finansiv* [Theory of Finance]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2010.

Zhydiak, O. R. "Sutnist, napriamy i skladovi finansovoi polityky v ahrarynii sferi ekonomiky" [The essence of the lines and the financial policy in the agricultural sector of the economy]. *Visnyk UBS*, no. 2 (14) (2012): 14-17.

Zymovets, V. V. *Derzhavna finansova polityka ekonomichnoho rozvytku* [State financial policy of economic development]. Kyiv: Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia, 2010.

УДК 330.101:677.03

МЕНЕДЖМЕНТ ЯКОСТІ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЕКСТИЛЬНОЇ СИРОВИНИ

© 2014 СЕМАК Б. Б.

УДК 330.101:677.03

Семак Б. Б. Менеджмент якості та екологічної безпеки текстильної сировини

Мета статті полягає в розкритті ролі менеджменту та маркетингу у формуванні та оцінюванні якості та екологічної безпечності вітчизняної текстильної сировини та використання отриманої інформації для потреб розвитку ринку даної сировини і виготовленої на її основі продукції. У результаті проведеного дослідження було встановлено, що процес маркетингового менеджменту повинен бути побудований на основі глибокого вивчення потреб споживачів текстильної сировини та продукції на її основі і є однією із запорок успішного розвитку ринку екотекстилю в Україні. Розкрито роль та обґрунтовано необхідність запровадження екологічної стандартизації як необхідної передумови формування системи екологічного менеджменту якості та екологічної безпечності текстильної сировини для виробництва екотекстилю. Подальші дослідження повинні проводитися у сферах розробки систем контролю рівня якості та екологічної безпеки текстильної сировини для забезпечення її відповідності вітчизняним і міжнародним нормативним документам.

Ключові слова: менеджмент, маркетинг, якість, екологічна безпечність, текстильна сировина, стандартизація.

Бібл.: 10.

Семак Богдан Богданович – доктор економічних наук, доцент, професор, кафедра маркетингу, Львівська комерційна академія (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: bbsemak@ukr.net

УДК 330.101:677.03

Семак Б. Б. Менеджмент качества и экологической безопасности текстильного сырья

Цель статьи состоит в раскрытии роли менеджмента и маркетинга в формировании и оценке качества и экологической безопасности отечественного текстильного сырья и использования полученной информации для нужд развития рынка данного сырья и изготовленной на его основе продукции. В результате проведенного исследования было установлено, что процесс маркетингового менеджмента должен быть построен на основе глубокого изучения потребностей потребителей текстильного сырья и продукции на его основе и является одним из залогов успешного развития рынка экотекстиля в Украине. Раскрыта роль и обоснована необходимость введения экологической стандартизации как необходимой предпосылки формирования системы экологического менеджмента качества и экологической безопасности текстильного сырья для производства экотекстиля. Дальнейшие исследования должны проводиться в сферах разработки систем контроля уровня качества и экологической безопасности текстильного сырья для обеспечения его соответствия отечественным и международным нормативным документам.

Ключевые слова: менеджмент, маркетинг, качество, экологическая безопасность, текстильное сырье, стандартизация.

Библ.: 10.

Семак Богдан Богданович – доктор экономических наук, доцент, профессор, кафедра маркетинга, Львовская коммерческая академия (ул. Туган-Барановского, 10, Львов, 79005, Украина)

E-mail: bbsemak@ukr.net

UDC 330.101:677.03

Semak B. B. Textile Raw Material Quality and Ecological Security Management

The goal of the article lies in showing the role of management and marketing in formation and assessment of quality and ecological security of the domestic textile raw material and use of the obtained information for the needs of development of this raw material market and products manufactured on its basis. It was established in the result of the conducted study that the process of marketing management should be built on the basis of a deep study of needs of textile raw material and manufactured on its basis products consumers and is a key factor of successful development of the market of ecological textile in Ukraine. The article shows the role and justifies a necessity of introduction of ecological standardisation as a necessary prerequisite of formation of the system of textile raw material quality and ecological security management for manufacturing ecological textile. Further studies should be carried out in spheres of development of systems of control over the textile raw material quality and ecological security level for ensuring its correspondence with domestic and international regulatory documents.

Key words: management, marketing, quality, ecological security, textile raw material, standardisation.

Bibl.: 10.

Semak Bohdan B. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor, Department of marketing, Lviv Academy of Commerce (vul. Tugan-Baranovskogo, 10, Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: bbsemak@ukr.net

Як свідчить аналіз літературних даних [2 – 5] і результати наших досліджень [8], в останні десятиріччя в світі чітко намітилась тенденція постійного розширення асортименту та покращення екологічних властивостей текстильної сировини. Про це переконливо свідчать такі факти:

- ✦ поява на ринку нових видів хімічних волокон (волокна третього покоління);
- ✦ модифікація властивостей рослинних волокон (особливо луб'яних);
- ✦ розширення асортименту і збільшення обсягів виробництва екологічно безпечних марок синтетичних барвників;
- ✦ створення нових типів безформальдегідних обробних препаратів і нетоксичних видів текстильно-допоміжних речовин;
- ✦ відродження в практиці текстильного виробництва використання рослинних барвників замість токсичних марок синтетичних барвників;
- ✦ використання сучасних екологоорієнтованих технологій (особливо біо-, нано- та хімічних технологій) для виробництва текстильної сировини (волокон, ниток, барвників, апретів, хімікатів).

Усі ці факти визначають передумови для формування в Україні спеціалізованого ринку текстильної сировини та його окремих сегментів і необхідність проведення поглиблених досліджень, пов'язаних з ефективним управлінням розвитком названого ринку. На наш погляд, на вітчизняному ринку текстильної сировини існують проблеми менеджменту, пов'язані із забезпеченням якості та екологічної безпечності цієї сировини. Враховуючи значний невикористаний потенціал вітчизняної текстильної галузі, вирішення цих і ряду інших проблем дозволить налагодити в Україні виробництво текстильної продукції, що відповідатиме найвищим світовим стандартам якості та екологічної безпечності.

Проблеми розробки теоретико-методологічних засад забезпечення екологічної безпечності технологій виробництва, асортименту, властивостей і рівня якості різноманітних груп товарів і організації на їх основі окремих екоринків знайшли своє відображення в працях відомих вітчизняних вчених: О. Ф. Балацького, Б. В. Буркинського, І. К. Бистрякова, О. О. Веклич, Г. П. Галушкіної [1], М. П. Березненка, П. А. Глубіша [2], С. М. Іляшенка, М. А. Коваленка, Л. Г. Мельника, Г. Г. Савіної [5], Г. С. Сарібекова, П. М. Скрипчука [9], Ю. Ю. Туниці, С. К. Харічкова [10], Л. А. Чурсіної, В. Я. Шевчука та інших. Використання цих праць дозволило сформулювати та обґрунтувати основні положення екологічного менеджменту та впровадити його в практику вітчизняного виробництва екологічно безпечних груп товарів. Однак у працях цих вчених, на наш погляд, недостатньо повно висвітлені проблеми менеджменту якості та екологічної безпечності текстильної сировини та виготовленої на її основі продукції.

Мета статті – розкрити роль менеджменту та маркетингу у формуванні та оцінюванні якості та екологічної безпечності вітчизняної текстильної сировини та використання отриманої інформації для потреб розвитку ринку даної сировини і виготовленої на її основі продукції.

Успішне вирішення завдань у сфері формування та оцінювання якості екологічної безпечності текстильної сировини, як і виготовленої з неї готової продукції, сьогодні є вже практично неможливим без проведення комплексних досліджень кон'юнктури ринку цієї сировини і виготовленої з неї продукції. При цьому першочергова увага повинна бути приділена використанню в текстильному виробни-

цтві сучасних методів управління асортиментом, якістю і екологічною безпечністю як текстильної сировини, так і виготовлених з неї текстильних матеріалів і виробів різного цільового призначення. Більше того, якість і екологічна безпечність текстильної сировини (волокон, ниток, барвників, апретів, текстильно-допоміжних сполук), як і готової продукції, слід розглядати як об'єкти управління ними на відповідних ринках.

Розглядаючи економічні аспекти менеджменту формування та оцінювання рівня якості та екологічної безпечності текстильної сировини, першочергову увагу, на нашу думку, слід приділити вивченню таких питань:

- ✦ класифікацію і характеристику основних чинників, які визначають рівень якості та екологічної безпечності основних видів текстильної сировини;
- ✦ витрати коштів, необхідних на формування та оцінювання якості та екологічної безпечності текстильної сировини;
- ✦ вплив якості та екологічної безпечності текстильної сировини на процес маркетингового менеджменту на ринку цієї сировини.

Зупинимось на більш детальному розгляді цих питань, акцентуючи основну увагу на пошуку шляхів їх вирішення.

Як відомо, на формування рівня якості та екологічної безпечності текстильної сировини можуть впливати різноманітні технічні, економічні та організаційні чинники. Вони можуть діяти як ізольовано, так і взаємопов'язано на весь життєвий цикл окремих видів цієї сировини і виробів з неї, так і на окремі його етапи.

Основними технічними чинниками, що визначають рівень якості та екологічної безпечності текстильної сировини, слід вважати такі:

- ✦ хімічний склад, особливості будови, спосіб оброблення та властивості текстильних волокон, ниток і пряжі, особливості технології їх виробництва та переробки;
- ✦ клас і марка синтетичних барвників і вид рослинних барвників, їх хімічна будова та властивості, технологія виробництва та застосування;
- ✦ хімічний склад, властивості та сфера застосування основних видів текстильно-допоміжних сполук, технологія їх виробництва та застосування;
- ✦ досконалість методів оцінювання якості та екологічної безпечності окремих видів текстильної сировини;
- ✦ досконалість нормативної документації, в якій регламентовані вимоги до рівня якості та екологічної безпечності основних видів текстильної сировини.

До економічних чинників формування якості та екологічної безпечності текстильної сировини відносять:

- ✦ ціни на основні види природних і хімічних волокон і ниток та різних видів пряжі; марки синтетичних і види рослинних барвників, а також різноманітних за призначенням апретів і текстильно-допоміжних сполук;
- ✦ вплив цін названих видів текстильної сировини на формування рівня собівартості виготовленої з їх застосуванням готової продукції;
- ✦ вплив ціни та собівартості основних видів текстильної сировини на формування її якості та екологічної безпечності;

- ✦ вплив рівня якості та екологічної безпечності текстильної сировини та виготовленої з неї продукції на рівень заробітної плати робітників, які зайняті їх виробництвом на текстильних підприємствах.

Серед організаційних чинників, які впливають на формування якості та економічної безпечності текстильної сировини, варто виділити такі:

- ✦ спеціалізацію і форми організації виробничих процесів на підприємствах, які займаються виробництвом окремих видів текстильної сировини;
- ✦ ритмічність виробництва окремих груп цієї сировини;
- ✦ вибір форм і методів контролю якості та екологічної безпечності текстильної сировини;
- ✦ вибір раціональних форм і засобів транспортування, зберігання та використання основних видів текстильної сировини;
- ✦ організація ефективних каналів розподілу на ринку текстильної сировини та налагодження її збуту усім зацікавленим підприємствам.

Як свідчить практика роботи вітчизняних текстильних підприємств, до витрат, пов'язаних з формуванням і оцінюванням якості та екологічної безпечності текстильної сировини, слід віднести:

- ✦ витрати, пов'язані із транспортуванням та зберіганням основних видів текстильної сировини;
- ✦ витрати, пов'язані з оцінюванням і контролем якості та екологічної безпечності текстильної сировини та експертизою її властивостей;
- ✦ витрати, пов'язані з попередженням появи дефектів на основних видах текстильної сировини;
- ✦ витрати, пов'язані з обладнанням фабричних лабораторій необхідними приладами та апаратурою для оцінювання якості та екологічної безпечності текстильної сировини, а також отриманням необхідної для цього нормативної документації;
- ✦ витрати, пов'язані із зниженням сортності текстильної сировини при її контролі;
- ✦ витрати від виявленого браку в окремих партіях текстильної сировини.

Окрім розглянутих аспектів ролі менеджменту у формуванні якості та екологічної безпечності текстильної сировини, більш детального розгляду вимагають питання ув'язки якості та екологічної безпечності цієї сировини з процесом її маркетингу. І це цілком зрозуміло. Інколи навіть високоякісні види текстильної сировини, як свідчить практика, виявляються неконкурентоздатними на ринку, оскільки до цього були погано досліджені та проаналізовані потреби та вимоги фактичних споживачів цієї сировини.

Процес маркетингу текстильної сировини, як і виготовленої з неї готової продукції, передбачає вирішення таких проблемних питань:

- ✦ виявлення та оцінку реального платоспроможного попиту на різні види текстильної сировини з боку основних категорій споживачів;
- ✦ вивчення та аналіз фактичних показників ресурсної бази текстильної сировини вітчизняного виробництва, можливостей її нарощування, та, у випадку нестачі, імпортозаміщення;
- ✦ координацію діяльності всіх підрозділів текстильних підприємств з метою використання текстильної сировини для забезпечення необхідного рівня

якості та екологічної безпечності готової текстильної продукції та найбільш повного задоволення потреб її споживачів;

- ✦ розробку програм просування екологічно безпечної текстильної сировини та виготовленого на її основі екотекстилю, акцентуючи увагу споживачів на їх безпечності для людини та довкілля.

Успішне вирішення названих питань нерозривно пов'язане з постійним підвищенням рівня якості та екологічної безпечності текстильної сировини та вдосконаленням системи її менеджменту на вітчизняному ринку. При цьому першочергова увага при маркетингових дослідженнях вітчизняного ринку текстильної сировини повинна бути приділена вивченню: місткості та потенціалу ринку текстильної сировини; реального попиту на її окремі види; інформації про наявних виробників, як вітчизняних, так і зарубіжних; наявності та інтенсивності конкуренції між цими виробниками, тощо.

Окрім цього, на основі результатів маркетингових досліджень на ринку текстильної сировини повинна бути проведена сегментація даного ринку. Як свідчить досвід розвинутих зарубіжних країн, уже сьогодні на ринках текстильної сировини функціонують такі сегменти:

- ✦ ринок текстильних волокон, ниток і пряді;
- ✦ ринок синтетичних і рослинних барвників текстильного призначення;
- ✦ ринок текстильно-допоміжних сполук.

На нашу думку, наразі потреба сформувані такі сегменти ринку текстильної сировини і в нашій країні.

Цілком зрозуміло, що однією з основних проблем, що потребує вирішення на вітчизняному ринку текстильної сировини, повинна бути система якості та екологічної безпечності цієї сировини. Ця система повинна бути гнучкою і своєчасно реагувати на зміни як попиту споживачів, так і можливостей виробників задовольняти реальні існуючі потреби споживачів. При цьому виникає потреба кваліфікованого управління як якістю окремих видів текстильної сировини, так і їх екологічною безпечністю.

Таким чином, маркетинговий менеджмент якості та екологічної безпечності текстильної сировини повинен передбачати:

- ✦ обов'язкове врахування потреб реальних споживачів текстильних матеріалів і виробів при формуванні рівня якості і екологічної безпечності як текстильної сировини, так і виготовленої з неї готової продукції;
- ✦ встановлення основних показників і чинників, що впливають на вибір споживачами тих чи інших видів текстильної сировини;
- ✦ формування відповідної номенклатури та асортименту текстильної сировини і виробів з неї, які характеризуються найбільшим попитом.

Вивчення названих питань дозволяє оцінити рівень конкурентоспроможності основних видів текстильної сировини на вітчизняному ринку. А вивчення конкурентоспроможності даної сировини, у свою чергу, дозволяє економічно обґрунтувати ціни на конкретні види цієї сировини, розробити методи її просування на ринку [2, 8].

При цьому слід мати на увазі, що для текстильної сировини, як і для виготовленої з неї готової продукції, характерна нецінова конкуренція на ринку, одним із проявів якої є конкуренція рівнів якості та екологічної безпечності її окремих видів.

Окрім цього, рівнем якості та екологічної безпечності виготовлених із текстильної сировини текстильних матеріалів тканого, нетканого, трикотажного, килимового та текстильно-галантерейного виробництва визначається тривалістю окремих етапів їх життєвого циклу [8]. Систематичний аналіз і оцінка тривалості життєвих циклів текстильних товарів дозволяє отримати потрібну інформацію не тільки для вдосконалення маркетингових стратегій їх розподілу на ринку, але й перегляду програм підвищення якості та екологічної безпечності цих товарів [6].

Слід зауважити, що концепція загального управління якістю (в перекладі *Total Quality Management – TQM*) була розроблена у 1980-х роках на основі ідей У. Шухарта, Е. Демінга [6], Дж. Джурана [7], А. Фейгенбаума, К. Ісікави. Концепція TQM поширена у багатьох країнах світу (особливо США, Німеччині, Великобританії, Швеції та ін.). Вона виявилась придатною і для аналізу проблем якості на ринку вітчизняної текстильної продукції [3, 5, 8].

Важливу роль у менеджменті формування та оцінювання якості та екологічної безпечності текстильної сировини відіграє система стандартизації в галузі вітчизняної текстильної промисловості. При цьому основна увага приділяється використанню функцій стандартизації для забезпечення якості та екологічної безпечності текстильної сировини на наступних етапах її виробництва [5, 6]:

- ✦ проектування асортименту, властивостей, рівня якості та екологічної безпечності основних груп текстильної сировини (волокон, барвників, апретів, текстильних допоміжних сполук);
- ✦ планування та розроблення технологічних процесів виробництва текстильної сировини;
- ✦ контролю якості та екологічної безпечності з метою обґрунтування сфери ефективного застосування окремих видів текстильної сировини;
- ✦ організації збуту текстильної сировини.

Окрім цього, більш детального вивчення на сучасному етапі розвитку текстильного виробництва, включаючи виробництво текстильної сировини, вимагають такі блоки питань, пов'язані з менеджментом формування їх якості та екологічної безпечності [7]:

- ✦ екологічні та економічні засади стандартизації як інструменти екологічного менеджменту якості та екологічної безпечності текстильної сировини;
- ✦ розкриття ролі екологічної стандартизації у формуванні асортименту, якості, екологічної безпечності продукції на вітчизняному ринку текстильної сировини;
- ✦ організаційно-економічні аспекти використання принципів екологічної стандартизації для підвищення рівня якості та екологічної безпечності текстильної сировини;
- ✦ еколого-економічні основи підвищення екологічної безпечності усього асортименту основних видів текстильної сировини.

Зупинимось на конкретизації деяких аспектів піднятих питань, акцентуючи увагу на їх сучасну трактовку з позицій екологічного менеджменту якості та екологічної безпечності текстильної продукції.

На думку фахівців [1, 5, 10], сьогодні в будь-якій галузі вітчизняної промисловості, включаючи і текстильну промисловість, екологічні проблеми формування асортименту та якості їх продукції, тісно пов'язані з економічними

та соціальними проблемами, і їх необхідно вирішувати за єдиними методологічними підходами та стандартами. Цілком зрозуміло, що для успішного вирішення цих проблем вирішальну роль безперечно повинна відігравати система екологічної стандартизації, сертифікації, аудиту та експертизи продукції.

Для успішного вирішення піднятих питань, зокрема в галузі виробництва текстильної сировини, формування її асортименту, якості та екологічної безпечності необхідно [8]:

- ✦ доповнити та реформувати існуючу законодавчо-нормативну базу в галузі екологічної стандартизації, сертифікації, аудиту та експертизи якості та екологічної безпечності основних видів текстильної сировини та виготовленої з неї готової продукції;
- ✦ розробити правові засади обов'язкової екологічної сертифікації текстильної сировини та виробів з неї (визначити перелік на даний період часу їх основних видів, систем екологічного менеджменту, структури послуг та інших питань);
- ✦ розробити відповідні технічні регламенти та інші нормативні документи, що регламентують екологічні вимоги, яким повинна відповідати сертифікована текстильна сировина та готова продукція з неї;
- ✦ гармонізувати вимоги вітчизняних нормативних документів до екологічної безпечності основних видів текстильної сировини з існуючими вимогами міжнародних екологічних стандартів;
- ✦ розробити та впровадити в практику вітчизняного текстильного виробництва систему економічних стимулів для підприємств текстильної, хімічної та інших галузей промисловості, які займаються виробництвом і переробкою екологобезпечних видів текстильної сировини (волокон, барвників, текстильних допоміжних сполук).

Як свідчить вітчизняна та зарубіжна практика текстильного виробництва, систему екологічної стандартизації текстильної сировини та виготовленої з неї продукції слід розглядати як нормативну основу менеджменту якості та екологічної безпечності цих товарів. І це цілком зрозуміло. Жодна галузь промисловості, включаючи текстильне виробництво, сьогодні вже не може успішно реалізовувати свою продукцію без наявності законодавчо-нормативної документації (стандартів, технічних регламентів і інших документів), в яких регламентовані вимоги до технологічних процесів виробництва, асортименту та якості, екологічної безпечності продукції та методів їх контролю [5, 8, 9].

Слід відзначити, що стандартизація в галузі виробництва текстильної сировини і текстильних матеріалів і виробів з неї, включаючи і екологічну стандартизацію цієї сировини, націлена на вирішення таких завдань менеджменту якості та екологічної безпечності цієї сировини [8, 9]:

- ✦ регламентацію обґрунтованих вимог до якості, асортименту, властивостей, рівня екологічної безпечності основних видів текстильної сировини і отриманої на її основі готової продукції;
- ✦ уніфікацію системи показників якості та екологічної безпечності основних видів текстильної сировини, призначеної для виробництва текстильних матеріалів і виробів екологічного призначення і однакових умов їх експлуатації;

- ✦ встановлення обґрунтованих норм, критеріїв і методів оцінки рівня якості та екологічної безпечності основних видів текстильної сировини та їх стандартизація;
- ✦ розроблення нових і вдосконалення існуючих нормативних екологічних документів (стандартів, технічних регламентів), в яких регламентуються вимоги до властивостей, рівня якості та екологічної безпечності основних видів текстильної сировини;
- ✦ вивчення та узагальнення зарубіжного досвіду екомаркування екологічно безпечних видів текстильної сировини та виготовлених на її основі матеріалів і виробів.

Таким чином, навіть фрагментарний огляд піднятих питань підтверджує суттєву роль вітчизняної системи стандартизації, включаючи і екологічну стандартизацію, у процесі менеджменту якості та екологічної безпечності текстильної сировини.

ВИСНОВКИ

Встановлено, що у формуванні асортименту, рівня якості та екологічної безпечності текстильної сировини та розвитку вітчизняного ринку цієї сировини провідну роль відіграє кваліфікований менеджмент. Процес маркетингового менеджменту повинен бути побудований на основі глибокого вивчення потреб споживачів текстильної сировини та продукції на її основі та є однією із запорук успішного розвитку ринку екотекстилю в Україні. Доведена необхідність запровадження екологічної стандартизації як необхідної передумови формування системи екологічного менеджменту якості та екологічної безпечності текстильної сировини для виробництва екотекстилю. Перспективи подальших досліджень бачаться у сферах розробки для підприємств текстильної галузі дієвих систем контролю рівня якості та екологічної безпечності текстильної сировини для забезпечення її відповідності вимогам вітчизняних і міжнародних стандартів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Галушкіна Т. П.** Экономические инструменты экологического менеджмента (теория и практика) / Т. П. Галушкіна. – Одесса : Институт проблем рынка и эколого-экономических исследований НАН Украины, 2000. – 280 с.
2. **Глубіш П. А.** Високотехнологічні, конкурентоспроможні і екологічно орієнтовані волокнисті матеріали та вироби з них : монографія / П. А. Глубіш, В. М. Ірклєй, Ю. Я. Клейнер та ін. – К. : Арістей, 2007. – 264 с.
3. **Кузьміна Т. О.** Якість і стандартизація модифікованих лляних волокон: Монографія / Т. О. Кузьміна, Л. А. Чурсіна, Г. А. Тіхосова. – Херсон : Олді-плюс, 2009. – 416 с.
4. **Кричевский Г. Е.** Нано-, био-, химические технологии в производстве нового поколения волокон, текстиля и одежды : монография / Г. Е. Кричевский. – М. : Издательство «Известия», 2011. – 528 с.
5. **Савіна Г. Г.** Еколого-економічні аспекти розвитку сировинної бази текстильної промисловості / Г. Г. Савіна, І. М. Радчук // Проблеми соціально-економічного розвитку регіонів в контексті сучасних процесів міжнародної інтеграції. – Херсон, 2008. – С. 3 – 8.
6. **Deming W. E.** Quality, Productivity, and Competitive Position / W. E. Deming. – Massachusetts Institute of Technology Center, 1982. – 373 p.

7. **Juran J. M.** Juran's Quality Control Handbook / J. M. Juran, F. M. Gryna // McGraw-Hill, 1988. – 1808 p.

8. **Семак Б. Б.** Теоретико-методологічні основи формування вітчизняного сировинного ринку екологічно безпечних товарів текстильної промисловості : монографія / Б. Б. Семак. – Херсон : Грінь Д. С., 2011. – 232 с.

9. **Скрипчук П. М.** Теоретико-методологічні основи формування системи екологічної стандартизації і сертифікації : монографія / П. М. Скрипчук. – Рівне : НУВГП, 2011. – 367 с.

10. **Харічков С. К.** Проблеми інвестування виробництва екологічно чистих продуктів / С. К. Харічков // Вісник Сумського державного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент» : зб. наук. праць. – Суми, 2001. – Вип. 1. – С. 204 – 207.

REFERENCES

Deming, W. E. *Quality, Productivity, and Competitive Position*: Massachusetts Institute of Technology Center, 1982.

Galushkina, T. P. *Ekonomicheskie instrumenty ekologicheskogo menedzhmenta (teoriia i praktika)* [Economic instruments of environmental management (theory and practice)]. Odessa: IP-REI NAN Ukrainy, 2000.

Hlubish, P. A., Irklei, V. M., and Kleiner, Yu. Ya. *Vysokotekhnologichni, konkurentospromozhni i ekologichno oriientovani voloknysti materialy ta vyroby z nykh* [High-tech, competitive and environmentally oriented fibrous materials and their products]. Kyiv: Aristei, 2007.

Juran, J. M., and Gryna, F. M. *Juran's Quality Control Handbook*: McGraw-Hill, 1988.

Kuzmina, L. A. Chursina, T. O., and Tikhosova, H. A. *Yakist i standartyzatsiia modyfikovanykh liianykh volokon* [Quality and standardization of modified flax fibers]. Kherson: Oldi-plus, 2009.

Krichivskiy, G. E. *Nano-, bio-, khimicheskie tekhnologii v proizvodstve novogo pokoleniia volokon, tekstilia i odezhy* [Nano-, bio-chemical technology in the production of a new generation of fibers, textiles and clothing]. Moscow: Izvestiia, 2011.

Kharichkov, S. K. "Problemy investuvannia vyrobnytstva ekologichno chystykh produktiv" [Problems investment production of environmentally friendly products]. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho ahrrarnoho universytetu. Seriia «Ekonomika ta menedzhment»*, no. 1 (2001): 204-207.

Semak, B. B. *Teoretyko-metodologichni osnovy formuvannia vitchyznianoho syrovynnoho rynku ekologichno bezpechnykh tovariv tekstylnoi promyslovosti* [Theoretical and methodological guidelines for the development of the domestic commodity market of environmentally friendly textile and clothing products]. Kherson: Hrin D. S., 2011.

Skrypchuk, P. M. *Teoretyko-metodologichni osnovy formuvannia systemy ekologichnoi standartyzatsii i sertyfikatsii* [Theoretical and methodological guidelines for the development of ecological standardization and certification]. Rivne: NUVHP, 2011.

Savina, H. H., and Radchuk, I. M. "Ekoloho-ekonomichni aspekty rozvytku syrovynnoi bazy tekstylnoi promyslovosti" [Ecological and economic aspects of the resource base of textile industry]. In *Problemy sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv v konteksti suchasnykh protsesiv mizhnarodnoi intehtratsii*, 3-8. Kherson, 2008.